

Pareiškimas

Translations are proofread by EDPB Members.
This language version has not been proofread yet.

Pareiškimas 3/2024 dėl duomenų apsaugos institucijų vaidmens Dirbtinio intelekto akte

Priimta 2024 m. liepos 16 d.

Europos duomenų apsaugos valdyba priėmė šį pareiškimą:

1 ŠIO PAREIŠKIMO BENDROS APLINKYBĖS IR TIKSLAS

1. 2024 m. liepos 12 d. Oficialiajame leidinyje paskelbtas Reglamentas (ES) 2024/1689, kuriuo nustatomos suderintos dirbtinio intelekto taisyklės (Dirbtinio intelekto aktas, toliau – DI aktas) ir iš dalies keičiami tam tikri Sąjungos teisės aktai¹.
2. DI aktu nustatomos suderintos dirbtinio intelekto (toliau – DI) pateikimo rinkai, pradėjimo naudoti ir naudojimo pagal naująją teisės aktų sistemą taisyklės ir reikalaujama vykdyti rinkos priežiūrą, kaip suprantama pagal Reglamentą (ES) 2019/1020². Kaip nurodyta jo 1 straipsnio 1 dalyje, DI akto tikslas – pagerinti vidaus rinkos veikimą ir skatinti į žmogų orientuoto ir patikimo DI įsisavinimą, kartu užtikrinant sveikatos, saugos ir aukšto lygio Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) įtvirtintų pagrindinių teisių apsaugą, įskaitant pagrindines teises į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą (atitinkamai Chartijos 7 ir 8 straipsniai).

¹ 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1689, kuriuo nustatomos suderintos dirbtinio intelekto taisyklės ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 300/2008, (ES) Nr. 167/2013, (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1139 ir (ES) 2019/2144 ir direktyvos 2014/90/ES, (ES) 2016/797 ir (ES) 2020/1828) (Dirbtinio intelekto aktas) (Tekstas svarbus EEE) (OL L, 2024/1689, 2024 7 12, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>).

² 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1020 dėl rinkos priežiūros ir gaminių atitikties, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2004/42/EB ir reglamentai (EB) Nr. 765/2008 ir (ES) Nr. 305/2011 (Tekstas svarbus EEE).

3. Šiuo požiūriu DI aktas ir Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktai (visų pirma BDAR³, ESDAR⁴ ir Teisėsaugos direktyva⁵, taip pat E. privatumo direktyva⁶) iš esmės turi būti laikomi⁷ (ir nuosekliai aiškinami) kaip vienas kitą papildantys ir sustiprinantys teisės aktai. Tai turi būti daroma atsižvelgiant tiek į teisės aktų tikslus, tiek į suteikiamą apsaugą, įskaitant paveiktų asmenų (kurie pagal BDAR taip pat gali būti laikomi „duomenų subjektais“) teises. Be to, svarbu pabrėžti, kad Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktai visapusiškai taikomi asmens duomenų, naudojamų per DI sistemų gyvavimo ciklą, tvarkymui, kaip aiškiai pripažįstama DI akto 2 straipsnio 7 dalyje (taip pat žr. 9 ir 10 konstatuojamąsias dalis).
4. Iš tiesų asmens duomenų (kurie dažnai būna stipriai susiję su ne asmens duomenimis) tvarkymas per visą DI sistemų gyvavimo ciklą, ypač tų DI sistemų, kurios kelia didelę riziką pagrindinėms teisėms⁸, gyvavimo ciklą, akivaizdžiai yra (ir toliau bus) pagrindinis įvairių technologijų, kurioms taikoma DI apibrėžtis, įtvirtinta DI akto 3 straipsnio 1 dalyje, elementas. Dėl šių priežasčių nacionalinės duomenų apsaugos institucijos (toliau – DAI) aktyviai reagavo į šiuos technologinius pokyčius⁹, o EDAV, kuri atidžiai stebėjo DI akto teisėkūros procesą¹⁰, jau pradėjo nagrinėti jo (daugialypę) sąveiką su ES duomenų apsaugos teise.
5. Šiuo pareiškimu EDAV norėtų dar labiau atkreipti dėmesį į priežiūros ir koordinavimo klausimus, kurių galėtų kilti valstybėms narėms paskyrus kompetentingas institucijas¹¹ srityse, kurios yra taip glaudžiai susijusios su asmens duomenų apsaugos klausimais. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad nacionaliniu lygmeniu DI akto vykdymo užtikrinimo sistema bus kuriama kitais metais, įsigaliojus DI aktui, dalyvaujant vienai ar daugiau įsteigtų ar paskirtų „nacionalinių kompetentingų institucijų“ (toliau – NKI), visų pirma rinkos

³ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (Tekstas svarbus EEE) (OL L 119, 2016 5 4, p. 1–88).

⁴ 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (Tekstas svarbus EEE), OL L 295, 2018 11 21, p. 39–98).

⁵ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016 5 4, p. 89–131).

⁶ 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002 7 31, p. 37).

⁷ Konkrečiau, nuotolinio biometrinių tapatybės nustatymo srityje DI aktas Teisėsaugos direktyvos atžvilgiu yra *lex specialis* (DI akto 5 straipsnio 1 dalies h punktas).

⁸ Šiuo atžvilgiu, didžioji dalis DI sistemų išvardyta DI akto III priede.

⁹ ES jurisdikcijose tai vyko rengiant pozicijos dokumentus, viešas konsultacijas, parlamento klausymus, gaires, nuomones, susijusias su poveikio duomenų apsaugai vertinimais, tyrimus, taisomuosius veiksmus ir (kartais) sankcijas. Be to, DAI taip pat dalyvauja įvairiose apribotose bandomosiose reglamentavimo aplinkose.

¹⁰ Visų pirma žr. 2021 m. birželio 18 d. EDAV ir EDAPP bendrą nuomonę 5/2021 dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos suderintos dirbtinio intelekto taisyklės (Dirbtinio intelekto aktas) (toliau – EDAV ir EDAPP bendra nuomonė 5/2021); 2021 m. lapkričio 18 d. priimtą EDAV pareiškimą dėl skaitmeninių paslaugų dokumentų rinkinio ir duomenų strategijos.

¹¹ Žr. DI akto 153 konstatuojamąją dalį.

priežiūros institucijai (-oms) (toliau – RPI)¹², sąveikaujantys (-oms) tiek tarpusavyje, tiek su DAI ir kitomis pagrindines teises ginančiomis institucijomis.¹³ EDAV pripažįsta, kad kai kurios valstybės narės jau nusprendė paskirti RPI, todėl kai kurios šiame pareiškime pateiktos rekomendacijos tokiais atvejais gali būti ne visai aktualios.

6. Kaip jau nurodyta EDAV ir EDAPP bendroje nuomonėje¹⁴, šioje besiformuojančioje vykdymo užtikrinimo sistemoje nacionaliniu lygmeniu turėtų būti pripažintas svarbus DAI vaidmuo, visų pirma dėl jų sukauptos patirties ir ekspertinių žinių rengiant gaires ir geriausią praktiką ir vykdamas vykdymo užtikrinimo veiksmus su DI susijusioje srityje, kiek tai susiję su asmens duomenų tvarkymu tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmenimis¹⁵. DAI įrodė ir toliau įrodo, kad yra nepakeičiamos grandinės dalyvės, padedančios užtikrinti saugų, į teises orientuotą ir patikimą DI sistemų diegimą keliuose sektoriuose.
7. Be to, reikėtų pažymėti, kad DAI paskirti RPI būtų naudinga visiems DI vertės grandinės suinteresuotiesiems subjektams, nes būtų numatytas vienas bendras kontaktinis punktas, palengvinantis įvairių reguliavimo institucijų, susijusių su DI aktu ir ES duomenų apsaugos teise, ryšius.
8. Be to, atsižvelgdama į DI aktą, EDAV mano, kad ypač svarbūs yra šie aspektai:
 - DAI turi patirties ne tik DI technologijų srityje, bet ir išmano daugelį DI akto 70 straipsnio 3 dalyje nurodytų sričių, pavyzdžiui, duomenų kompiuteriją ir duomenų saugumą, taip pat naujų technologijų pagrindinėms teisėms keliamą riziką;
 - DAI, veikdamos visiškai nepriklausomai¹⁶, gali veiksmingai atlikti nepriklausomą DI sistemų priežiūrą, kaip reikalaujama DI akto 70 straipsnio 1 dalyje¹⁷;
 - pagal DI akto 74 straipsnio 8 dalį DAI arba kitos institucijos, kurioms taikomi tokie pat nepriklausomumo reikalavimai (laikantis Direktyvos (ES) 2016/680 41–44 straipsniuose nustatytų sąlygų), turi būti paskirtos DI akto III priedo 1 dalyje išvardytų didelės rizikos DI sistemų RPI, tiek, kiek tos sistemos naudojamos teisėsaugos, sienų valdymo, teisingumo ir demokratijos tikslais, taip pat didelės rizikos DI sistemų, išvardytų DI akto III priedo 6, 7 ir 8 dalyse, kurios yra svarbiausi demokratinės tvarkos elementai, RPI;
 - sisteminiu požiūriu taip pat labai svarbu, kad tais atvejais, kai DI aktas taikomas Sąjungos institucijoms, įstaigoms, organams ar agentūroms, jų priežiūrą būtų kompetentingas vykdyti EDAPP, kaip numatyta DI akto 70 straipsnio 9 dalyje¹⁸;
 - Be to, atsižvelgiant į DI akto 26 straipsnio 9 dalies, 27 straipsnio 4 dalies ir VIII priedo C skirsnio 5 dalies nuostatas, manoma, kad poveikio duomenų apsaugai vertinimas ir poveikio pagrindinėms teisėms vertinimas bus glaudžiai susiję¹⁹.

¹²Žr. DI akto 3 straipsnio 48 dalį.

¹³ Žr. DI akto 77 straipsnį ir 157 konstatuojamąją dalį.

¹⁴Visų pirma žr. EDAV ir EDAPP bendros nuomonės 5/2021 47 ir tolesnius punktus.

¹⁵ DAI jau seniai aktyviai dirba šioje srityje ir įvairiais su DI sistemomis susijusiais klausimais bendradarbiauja įvairiuose tarptautiniuose forumuose (G7 duomenų apsaugos ir privatumo institucijų apskritojo stalo susitikimuose, Pasaulinėje privatumo asamblėjoje, Tarptautinėje darbo grupėje dėl duomenų apsaugos technologijų srityje, Europos Taryboje, tarptautinėse standartų organizacijose ir t. t.) ir kartu su atstovais – EBPO. Jas įtraukti ypač svarbu dabartinėmis aplinkybėmis, kai dėl DI reguliavimo plačiai diskutuojama pasauliniu lygmeniu, visų pirma standartų kūrimo srityje.

¹⁶Žr. Chartijos 8 straipsnio 3 dalį ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 16 straipsnio 2 dalį.

¹⁷Taip pat žr. DI akto 79 ir 80 konstatuojamąsias dalis.

¹⁸Taip pat žr. DI akto 3 straipsnio 48 dalį, 74 straipsnio 9 dalį ir 43 straipsnio 1 dalį.

¹⁹ Žr. DI akto 26 straipsnio 9 dalį, 27 straipsnio 4 dalį ir VIII priedo 5 dalį.

2 REKOMENDACIJOS

9. EDAV rekomenduoja, kad valstybės narės DAI paskirtų didelės rizikos DI sistemų RPI, kaip nurodyta DI akto 74 straipsnio 8 dalyje. Be to, EDAV rekomenduoja, kad valstybės narės, atsižvelgdamos į nacionalinių DAI nuomonę, apsvarstytų galimybę DAI paskirti likusių didelės rizikos DI sistemų, išvardytų III priede, RPI, visų pirma tada, kai tos didelės rizikos DI sistemos yra sektoriuose, kurie gali daryti poveikį fizinių asmenų teisėms ir laisvėms tvarkant asmens duomenis, nebent pagal DI aktą tiems sektoriams taikoma privalomo paskyrimo nuostata (pvz., finansų sektoriui).
10. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, kadangi pagal DI aktą bendruoju kontaktiniu punktu turėtų būti paskirtos RPI, kaip numatyta DI akto 70 straipsnio 2 dalyje, DAI (veikiančios kaip RPI) turėtų būti paskirtos bendraisiais kontaktiniais punktais ryšiams su visuomene ir kitais valstybių narių ir Sąjungos lygmens partneriais. Tai neturėtų daryti poveikio valstybių narių atstovams Europos dirbtinio intelekto valdyboje, kuri galėtų būti skirtinga, kaip nurodyta DI akto 65 straipsnio 4 dalies b punkte. Tai taip pat leistų skirtinguose sektoriuose laikytis vieningo, nuoseklaus ir veiksmingo požiūrio.
11. Žvelgiant plačiau, būtinas tvirtas RPI ir kitų subjektų, kuriems pavesta vykdyti DI sistemų priežiūrą²⁰, įskaitant DAI, bendradarbiavimas; remiantis DI akto 74 straipsnio 10 dalimi, šiuo atžvilgiu būtina numatyti aiškias procedūras²¹. Tokios procedūros turėtų būti kuriamos ir plėtojamos vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 3 dalyje nurodytu lojalaus bendradarbiavimo principu, kaip pabrėžė Teisingumo Teismas *Bundeskartellamt* byloje²². Taip skaitmeninėje ekosistemoje galima išvengti skirtingų priežiūros institucijų ir įstaigų priimtų sprendimų prieštaravimų, o sinergija gali būti sukurta vykdant nuoseklius, veiksmingus ir papildomus vykdymo užtikrinimo veiksmus, kurie būtų naudingi asmenims ir užtikrintų teisinį tikrumą.
12. Nors vykdyti paskirtas naujas DI sistemų priežiūros užduotis ir įgaliojimus DAI galėtų padėti jau turimi teisiniai ir techniniai įgūdžiai, pats faktas, kad DAI numatomos naujos užduotys ir įgaliojimai, įskaitant RPI funkcijas, reiškia, kad valstybės narės turi suteikti tinkamų papildomų žmogiškųjų ir finansinių išteklių.
13. Ligšioliniai svarstymai dėl ryšio tarp nacionalinių DAI ir RPI pagal DI aktą panašiai taikomi DI tarnybos vykdomai priežiūros veiklai, susijusiai su²³ bendrosios paskirties DI modeliais, kurie taip pat galėtų būti mokomi naudojantis asmens duomenimis²⁴ ir kurių rezultatai gali turėti įtakos asmens privatumui ir duomenų apsaugos teisėms. Šiuo atžvilgiu DI akte šiuo metu nenustatyta aiškaus DI tarnybos ir DAI ir (arba) EDAV veiklos koordinavimo.
14. EDAV pabrėžia, kad visais atvejais, kai bendrosios paskirties DI modelio ar sistemos naudojimas susijęs su asmens duomenų tvarkymu, jis, kaip ir bet kuri kita DI sistema, gali būti atitinkamai priskiriamas

²⁰ Visų pirma gaminių saugos (pvz., išmaniųjų žaislų atveju, taip pat žr. I priedą), konkurencijos, skaitmeninių ir žiniasklaidos paslaugų, finansinių paslaugų, vartotojų apsaugos ir pagrindinių teisių apsaugos srityse.

²¹Dėl veiklos, vykdomos apribotoje bandomojoje reglamentavimo aplinkoje, taip pat žr. DI akto 57 straipsnio 10 dalį.

²² 2023 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Meta Platforms ir kt. (Conditions générales d'utilisation d'un réseau social, C-252/21, ECLI:EU:C:2023:537)*, visų pirma 53–63 punktai.

²³ DI akto 64 straipsnyje nurodyta DI tarnyba buvo įsteigta 2024 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimu, kuriuo įsteigiama Europos dirbtinio intelekto tarnyba (C/2024/390), OL C, C/2024/1459, 2024 2 14.

²⁴ Taip pat žr. DI akto XI priedo 1 skirsnio 1 dalies e punktą ir 2 dalies c punktą.

atitinkamų nacionalinių DAI (taip pat bendradarbiaujančių pagal BDAR VII skyrių) ir EDAPP (kai taikomas ESDAR) priežiūros sričiai. Todėl nacionalinės DAI ir EDAPP tikrai turi būti tinkamai įtrauktos, kai kyla klausimų, patenkančių į Sąjungos duomenų apsaugos teisės taikymo sritį vykdam tų sistemų priežiūrą. Tai būtina, kad būtų laikomasi Chartijos 8 straipsnio ir SESV 16 straipsnio, įskaitant DI akto 56 straipsnyje nurodytų praktikos kodeksų vertinimo procesą.

15. Todėl EDAV atkreipia Europos Komisijos ir jai priklausančios ES DI tarnybos dėmesį į būtinybę bendradarbiauti su nacionalinėmis DAI ir EDAV, taip pat į būtinybę, su jomis sutarus, kuo veiksmingiau ir visapusiškai laikantis lojalaus bendradarbiavimo principo, nustatyti tinkamą tarpusavio bendradarbiavimo būdą²⁵, kaip priminė Teisingumo Teismas²⁶.

Europos duomenų apsaugos valdybos vardu

Pirmininkė

(Anu Talus)

²⁵ Taip pat atsižvelgiant į 2024 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimo, kuriuo įsteigiama Europos dirbtinio intelekto tarnyba, C/2024/1459, 2 straipsnio 3 dalies c ir d punktus, 3 ir 6 straipsnius.

²⁶ Žr. šio pareiškimo 22 išnašą.